

#OSLO

www.dagsavisen.no/oslo

ABONNEMENT: 22 99 80 50 SENTRALBORD: 22 99 80 00 ANNONSE: 22 99 80 20

TIPS OSS:

tips@
dagsavisen.no

22 99 81 30

Tatt på sparkesykkel

Politiet oppdaget fredag formiddag en mann på elektrisk sparkesykkel på vei gjennom Operatunnelen i Oslo sentrum. – Vi så ham på kameraene våre. Etter farten å dømme er dette en elektrisk sparkesykkel. Den kjører på den lille skulderen mellom veggen og veien. Dette er både forbudt og livsfarlig, sier operasjonsleder Tor Jøklung i Oslo politidistrikt. – Det viste seg å være en utenlandsk turist, som hadde fulgt ruteanvisningen fra Google Maps. Turisten forsto imidlertid raskt at dette ikke var forsvarlig, og hadde kjørt ytterst forsiktig i retning utgangen, opplyser operasjonslederen. (NTB)

Lydene som er f

BYLYDER: Du verden! Jeg har fylt 98 år, og begynner å bli godt voksen. Det har vært et rikt liv. Hørselen har begynt å skranke litt, det får meg til å fundere over lydene som en gang fylte byen.

■ ALF FOLMER

Hvor mange kjenner i dag knatringen fra sekretærenes og forfatternes skrivemaskiner, og plinget ved enden av hver linje? Dette og mye annen bylyd er for alltid borte. Da jeg ble født i 1921 het hovedstaden fortsatt Kristiania. Jeg vokste opp i en murgård på Rodeløkka, i en leilighet over Bergene sjokoladefabrikk.

For de fleste i Norge var 1920-30-årene beinharde. Likevel var mange i min oppvekst fulle av livsglede. De plystret slagere mens de gikk. Bedre og bedre dag for dag. Frelsearmeens hornmusikk ga gjenlyd gjennom bygatene. Fra mitt vindu så jeg ned på Dælenenga idrettsplass, og hørte applausen og bifallene når storheter som Sonja Henie og Oscar Mathisen opptredte på isen. Musikanter spilte og sang i bakgårdene. Det plinget når beboerne kastet ned småmynter.

Far var tenor

Far var med i mekanikernes sangkor. Han var tenor, og øvde av og til hjemme. I festlig lag, gjerne etter et par drammer med onkel Halvdan og tante Emmy, ble det Når fjordene blåner, den russiske folketonen Stenka Rasin, og:

*Syng, syng, syng og vær glad
Syng med den stemmen du har*

Ble skalpert

Min farmor jobbet på Christiania Seildugsfabrik. Vevstolene slo 180 slag i minuttet. Lyd-

styrken er i ettertid blitt anslått til mellom 90 og 100 desibel. Men den jevne støyen kunne være bedøvende. En ververske slumret av og falt med hodet mot vevstolen. Håret satte seg fast i veven, og hun ble skalpert.

Automobilen skulle forandre bylivet, lydlandskapet og fremtiden. Mange, særlig de eldre, lot seg forarge. Bråket og tutingen gjorde gata utrygg. Bilene skremte hestene, som sparket, bet og steilet. Sinte borgere skrev i avisen at automobiler måtte forbys: «Menneskenes liv betyr mer enn å kjøre med de forferdelige selvgående og livsfarlige vognene.»

I 1919 var det over 100 biler i Kristiania, og ingen kunne stanse utviklingen. Året etter kom trafikkreguleringen §24: «Motorkjøretøyer skal varsle omhyggelig i tide med signalhorn». Og automobilførerne tutet i tide og utide: — Her kommer jeg, fløtt på dere! Det gikk historier om at gamle folk døde av lydsjokket.

Vi gutta syntes automobiler var stas, vi hermet motorlyden og lagde nye leker. Kanskje minnes noen ennå pappbiten man festet på sykkelhjulet, som ble som en motorlyd når man syklet.

Fabrikkfløyta

På vei til skolen en dag kjørte Freias direktør Johan Throne Holst forbi meg på gata. Lyd- og luktløst, for det var en Detroit Electric. Hvis du har lest Donald, kjenner du biltypen — det er en slik Bestemor Duck har.

Min far arbeidet på Akers Mek, slik hans far hadde gjort før ham. Lyden av fabrikkfløyta var bydelens klokke, og gikk gjennom marg og bein. Det skingrende signalet klokka 05.55 betød at da skulle arbeiderne være på plass. For dem var det som et piskeslag — nå begynte slitet. Så var det lydsignal før og etter matpause, og sent på kvelden gjallet signalet om at man fikk gå hjem. Når far la seg til ro for natten hadde han fortsatt lyden av den dampdrevne fløyta i ørene.

Også jeg var en tid på Aker, som læregutt. Forbi beddingen, der skipene ble bygget, måtte jeg holde meg for ørene. Klinkerne på verftet lagde byens kraftigste lyd, og mange borgere irriterte seg. Verst var det for klinkerlaget: klinkeren, naglegutten og motholderen. Hørselvernet var papir eller fillettuss (vatt) de stakk i ørene. Mange ble til slutt døve.

Barns lek og leven

Naglegutten gjorde stålnaglens hvitglødende i essen. Motholderen plasserte naglen i hullet og satte en slegge imot. På den andre siden av jernplaten klinket klinkeren til med sin pressluffhammer. Å sammenføyte skjøtene var som å slå på en kirkeklokke formet som et skip. Hver enkelt jernplate kunne ha flere hundre naglehull, og 25 klinkerlag kunne være i aksjon på ett skrog. Den infernalske lydstormen kunne høres helt til Holmenkollen og Ekeberg.

Sent på høsten hvert år la tåka seg tjukk over Oslogryta. Det fine var at den slukket det meste av lyden, og pakket klinkingen fra Aker pent inn i bomull. Støyen ved havna ble forvandlet til dempet rytmisk musikk, med pauser, tempo og myk pianissimo. Også hjulenes mot brostein, trikkens bjeller, bilens horn og folks rop hvilte behagelig i den kompakte november-tåka.

Jeg husker godt lyden fra barns lek og leven i nabolaget på Rodeløkka. Man lekte i gata, for lekeplasser fantes ikke. Det hendte jeg fotograferte barna og ga bildet til foreldrene.

Tyske fly

9. april 1940 endret byens lydlandskap seg. Man hørte eksplosjoner. Tyske fly var på vei, og biler og mennesker dro ut av byen. Det var en spøkelsesaktig stemning.

Dagen etter ble gatene fylt av

I GATA: Mange bylyder er for alltid borte. Bildet er fra Gøteborggata, ca 1936.

støveltramp. Deretter kom en kolonne med dundrende stridsvogner, kanoner og militærbiler. Lille julaften 1943 ble tre båter sprengt i lufta, det hørtes over hele byen. Det folk ikke hørte var skrik fra nordmenn som ble torturert i Møllergata 19 og Victoria Terrasse.

Mot slutten av krigen sto jeg ved stuevinduet og så en tysk soldat komme gående midt i Københavngata. Jeg hentet kameraet mitt og strakk meg ut for å ta bilde. Han løsnet sin pistol og siktet rett mot meg. Jeg dukket raskt ned under vinduet og hørte det smalt. Da jeg forsiktig tittet fram så jeg tyskeren holde våpenet rett opp. Han hadde skutt

opp i lufta, men så fortsatt på meg.

Så kom freden. Lyden av krig forsvant og ble til gledeslyd. 13. mai 1945 steg kronprins Olav i land på Honnørbrygga. Byen utstøtte en endeløs jubel, på gatene, i hus og hjem. Denne historiske gledeslyden er arkivert på lydbånd, men vi som var der har den fortsatt i ørene.

Ingen plystrer

Når jeg besøker Oslo i dag er fabrikkene forstummet. Det er visst kommet restriksjoner på tuting. Kirkeklokkene har fått selskap av bønnerop. Det er bygget ringveier og tunneler. Hver bil bråker mindre, men det er blitt mange flere av dem.

ALF FOLMER

■ Alf Folmer (f. 1921) er arkitekt, fotograf og skribent.

■ Hans bok «Gutten fra sjokoladefabrikken – Erindringer om liv og lukter på Grünerløkka» utkom 2016 på SpreDet forlag, og trykkes stadig i nye opplag.

■ Under krigen flyktet han til Sverige, og bor i dag i sitt egentegnede hus av armert plast i Saltsjöbaden i Stockholm.

■ Han kjører fortsatt i egen bil når han skal besøke

venner i Norge.

■ I august holder han byvandring på Grünerløkka i regi av Oslo Museum.

Investeringselskapet Triton kjøper Aleris

Norges største private helsefor-
etak Aleris er solgt til invester-
ingselskapet Triton, som vil
videreutvikle selskapet i det
skandinaviske markedet.

Oppkjøpet gjelder omkring 100
sykehus- og røntgenvirksom-
heter i Norge, Sverige og
Danmark med til sammen 3.300
medarbeidere og omsetning på

4,4 milliarder svenske kroner,
oppgir selskapet i en pressemel-
ding.

I Norge har selskapet 1.100
medarbeidere fordelt på 14
sykehus og 14 røntgenavdelinger.
Det omsetter for 1,5 milliarder
kroner årlig.

– Overgangen til nye eiere betyr
nye muligheter for oss i Aleris –

og for våre pasienter. Triton har
nyttig ekspertise og erfaring,
mens Aleris har topp medisinsk
kompetanse og dyktige medar-
beidere innen en rekke medi-
sinske disipliner, sier adminis-
trerende direktør i Aleris Norge,
Mia Grundstrøm.

Investeringselskapet Triton
eier i dag 38 europeiske virksom-

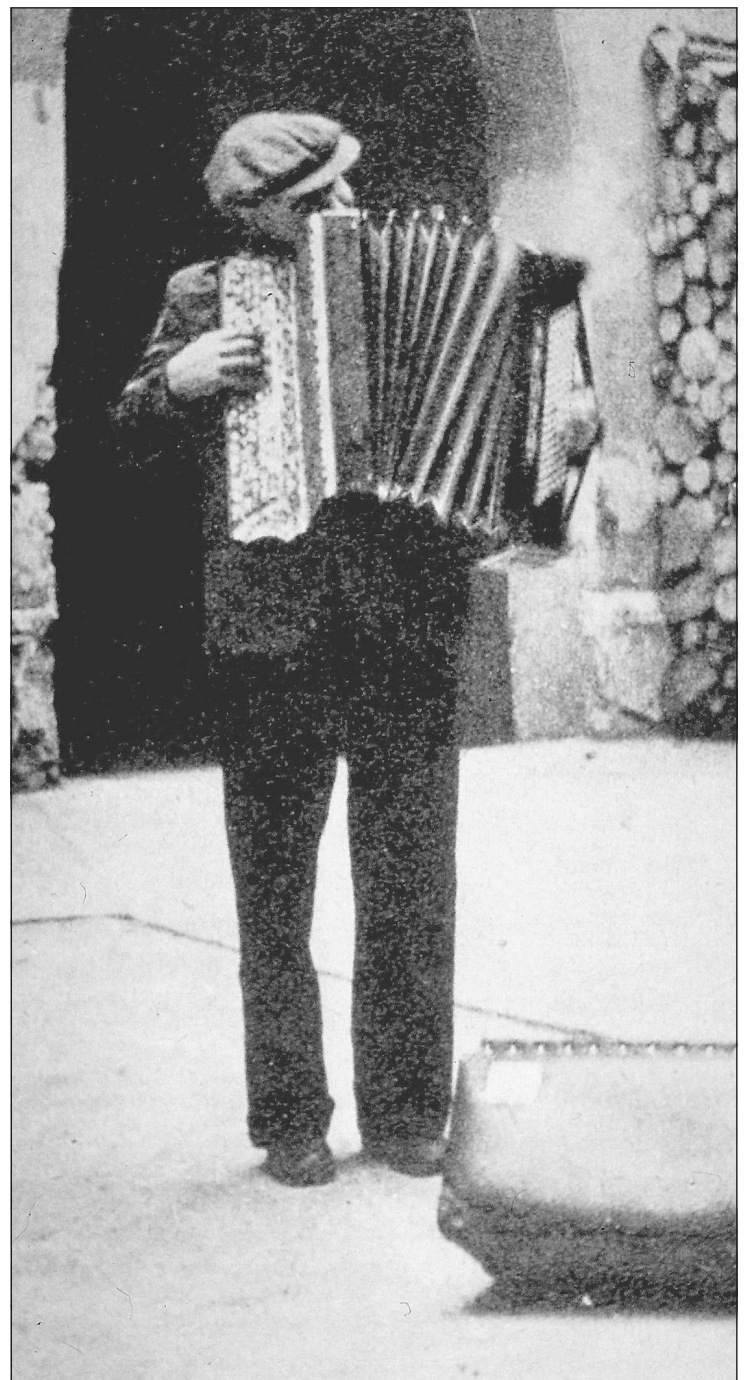
heter med til sammen 73.000
medarbeidere. Selskapet oppgir
selv at de foretar langsikte inves-
teringer i bærekraftige selskaper.

Endelig overtakelse fra Patricia
Industries som har eid selskapet
de siste ti årene, er ikke klart
ettersom eierskiftet forutsetter
behandling av konkurransemyn-
dighetene. (NTB)

ørstummet

FOTO: ALF FOLMER.

MUSIKK: Musikant i bakgård på Rodeløkka. FOTO: ALF FOLMER

Man hører dekkene mot vei-
banen og vindsuset når tra-
fikken farer forbi. Innimellom
høres noen som trækker hardt
på bremsen.

I dag opplever man ikke
lenger at gående plystrer lys-
tigel melodier.

Lydene som er forsvunnet
lever videre i de som var der.
Dette kan vi fundere over, også
hvordan bylydene var for to
hundre eller tusen år siden.
Hvis da ikke et jettfly farer i
overlydsfart over våre hoder og
forstyrrer oss.

Jeg liker best å gå ut i naturen
for å høre raslingen i løvet,
regnet som faller, og torden-
skrall. Bølgenes brus mot
stranden. Og stillheten.

TYSKERNE: 9. april 1940 endret byens lydlandskap seg. Tysk
soldat ved Legevakta, 1944. FOTO: ALF FOLMER

SOLSKJERMING UTE & INNE

-30%

på montering ut juli

Bestill gratis befaring
på www.norsol.no
eller ring **411 10 100**

NORSOL®

FRA TINGVOLL